

Kommunstyrelsen

Yttrande - Remiss Utökad informationsutbyte (Ds 2022:13)

Finansdepartementet har inbjudit Örebro kommun att lämna yttrande över remissen ” Utökad informationsutbyte”. Sista svarsdag är den 24 november 2022.

Örebro kommun ställer sig bakom förslaget som i sin helhet ökar möjligheterna till samverkan och informationsutbyte men lämnar några synpunkter nedan:

Övergripande synpunkter

Förslaget inriktar sig på att minska felaktiga utbetalningar vilket är positivt för samtliga delar av välfärdssystemet, inte minst för allmänhetens förtroende för systemet. Det är viktigt att vi ska kunna lita på att utbetalningar från välfärdssystemet är rätt och att utbetalningarna utbetalas till rätt mottagare. Utredningens förslag kan vara steg i rätt riktning för att säkerställa detta.

Förhoppningen är också att de föreslagna lagändringarna ska kunna effektivisera kommuners och myndigheters handläggningstider. Förslaget på bestämmelserna i utredningen kommer öka kommunernas möjligheter till korrekta underlag inför beslut och efteråt i ett kontrollerande syfte.

Specifika synpunkter

1.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen 10 kap. 15 a § (2009:400) (s.37)

De uppgifter om enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden som verksamheten behandlar ryms inom 26 kap. 1 - 6 §§. Med stöd av socialtjänstsekretessen kommer eventuella utlämnade uppgifter till verksamheten att skyddas. Verksamheten som handlägger försörjningsstöd inom Örebro kommun har svårt att uppskatta omfattningen och en eventuell ökning av arbetsbelastningen till följd av uppgifter som framledes kan lämnas ut till verksamheter och andra myndigheter till följd av lagändringen eftersom det inte kommer att ske med den systematik som SSBTEK¹ skulle medföra utan snarare bli frågan om information i enskilda ärenden.

Då bland annat sekretess enligt 25 kap. och 26 kap. OSL (offentlighets- och sekretesslagen) har undantagits från förslaget till bestämmelse, ser Örebro kommun ett behov av att det införs en särskild reglering gällande uppgifter om hälso- och sjukvård samt socialtjänst för att möjliggöra utbyte av information mellan Inspektionen för Vård och Omsorg (IVO) och berörda nämnder i kommunerna som krävs för att den mottagande myndigheten ska kunna fullgöra författningsreglerad verksamhet. Dels för att IVO utan hinder ska kunna utföra exempelvis dokumentationsgranskningar inom ramen för sitt uppdrag i kommunala verksamheter och för att kommunerna i sin helhet ska kunna få del av utredningar och inkomna klagomål. Till exempel för att kunna

¹ SSBTEK - En digital tjänst som bidrar till en säker, effektiv och förenklad handläggning av ärenden inom ekonomiskt bistånd.

följa upp verksamheter för privata utförare enligt 10 kap. 8 § kommunallagen och säkerställa att berörda medborgare snabbt får den vård och omsorg de är i behov av.

3.4 Möjligheten att ta ett helhetsansvar behöver underlättas och förstärkas (s. 73 – 76)

Det framgår i utredningen att den föreslagna bestämmelsen omfattar statliga och kommunala myndigheter samt andra organ som vid tillämpningen av OSL (Offentlighets- och sekretesslag) ska jämföras med andra myndigheter.

Av 2 kap. 4 § OSL framgår att fristående aktörer inom förskola och skola inte är att jämföras med andra myndigheter och därför inte heller ingår i kretsen som omfattas av den här bestämmelsen i förslaget.

Örebro kommun betalar årligen ut bidragsbelopp till verksamheter med fristående huvudmän. Majoriteten av ansökningarna ryms inom den så kallade grundersättningen som ska täcka verksamheternas huvudsakliga kostnader. Ersättningen betalas ut genom ett schablonbelopp. En mindre del av bidragen utgörs av ett tilläggsbelopp som efter prövning kan betalas ut till barn och elever i behov av extraordinära stödåtgärder (8 kap. 21 och 23 §§, 9 kap. 19 och 21 §§, 10 kap. 37 och 39 §§, 11 kap. 36 och 38 §§, 14 kap. 15 och 17 §§, 16 kap. 52 och 54 §§ samt 18 kap 45 och 47 §§ skollagen 2010:800). Tilläggsbeloppet kan betalas ut till både kommunala och fristående verksamheter. Ersättningen till de verksamheter med kommunala huvudmän sker inom ramen för respektive kommuns resursfördelningsmodell. Det innebär att kommunen själv får avgöra om det betalas ut genom ett schabloniserat belopp eller med prövning efter ansökan.

Verksamheter med fristående huvudman måste ansöka om tilläggsbelopp där hemkommunen därefter fattar ett förvaltningsrättsligt beslut, som även är överklagningsbart i allmän förvaltningsdomstol (28 kap 5 § skollagen).

I en ansökan i tilläggsbelopp måste huvudmannen påvisa att verksamheten är berättigad till stödet. Till ansökan måste i de flesta fall bifogas underlag som omfattas av sekretess, främst 21 kap. 1 § samt 23. Kap 1 § OSL.

För att en verksamhet med fristående huvudman ska få bifoga sekretessbelagd information krävs ett samtycke från barnets eller elevens vårdnadshavare. Det medför att verksamheten är beroende av vårdnadshavares samarbete för att kunna bifoga nödvändig dokumentation som kan vara relevant för hemkommunens ersättningsbeslut. I prövningen av ersättningen för en verksamhet med kommunal huvudman uppstår inte samma problematik då uppgifterna omfattas av den föreslagna bestämmelsen eller att uppgifterna redan tillhandahålls inom samma förvaltning.

Ett medskick blir därför att den här skillnaden kan medföra ojämlikhet i rätt till ersättning beroende på om verksamheten har kommunal eller fristående huvudman.

4.4 En ny generell sekretessbrytande bestämmelse införs (s. 109 - 122)

Utredningen anför följande:

Bestämmelsen innebär att sekretess till skydd för enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden inte hindrar att uppgift lämnas till en annan myndighet, om det behövs för att den mottagande myndigheten ska kunna fullgöra författningsreglerad verksamhet. En uppgift ska inte lämnas om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Viss sekretess till skydd för enskilda bör vara undantagen från bestämmelsens tillämpningsområde. Det finns sekretess som ansetts så angelägen att upprätthålla att den har undantagits från generalklausulens tillämpningsområde. T.ex. nämns hälso- och sjukvårdssekretess enligt 25 kap. 1-8 §§ OSL och socialtjänstsekretess enligt 26 kap. 1-6 §§ OSL.

Utredningen motiverar att undantagen ska gälla med följande argument (se s. 123):

”Den nu föreslagna bestämmelsen är utformad som en presumtion för att uppgifter som behövs för en annan myndighets författningsreglerade verksamhet får lämnas ut vilket främst syftar till att utöka möjligheten för myndigheter att på eget initiativ lämna ut uppgifter. Med hänsyn därtill samt då möjligheten att underrätta kommer att avse uppgifter om en enskilds personliga förhållanden bedömer utredningen att det, om bestämmelsen även kommer att bryta socialtjänstsekretessen, finns en risk för att människor som är särskilt utsatta undviker att söka den hjälp och det stöd hos socialtjänsten som de behöver. Mot denna bakgrund anser utredningen att det finns skäl för att undanta socialtjänsten från bestämmelsens tillämpningsområde. Utredningen bedömer att de överväganden som gjorts avseende begränsningen av generalklausulens tillämpningsområde i övrigt är giltiga även för en ny generell sekretessbrytande bestämmelse och att samma avgränsning därför bör gälla för den nu föreslagna bestämmelsen.”

Att undanta hela socialtjänstområdet från den nya sekretessbrytande bestämmelsen innebär att en mängd information som skulle kunna leda till att undvika felaktiga utbetalningar inte kan lämnas. Den av utredningen befarade risken att människor inte skulle söka hjälp hos socialtjänsten på grund av att sekretessen i vissa fall kan komma att brytas synes inte alls belagd på något sätt, utan är endast ett vagt antagande från utredningens sida, det saknas hänvisning till undersökning, studier eller något som tyder på att detta är en reell risk. Redan idag finns det en mängd olika situationer där socialtjänstsekretessen kan brytas, något som utredningen också redogör för i sin promemoria, till synes utan att det verkar avhålla människor från att söka hjälp och stöd hos socialtjänsten.

I denna del blir ett medskick att regeringen bör överväga att även inkludera socialtjänstsekretessen och hälso- och sjukvårdssekretessen i den föreslagna nya generella sekretessbrytande bestämmelsen.

6.5 Underrättelseskyldigheten gentemot Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten (s. 174 – 186)

Enligt förslaget ska kommuners underrättelseskyldighet till Försäkringskassan utvidgas till att omfatta fler uppgifter som kan påverka beslut av Försäkringskassan enligt Socialförsäkringsbalken (SFB). Förslaget innebär också att uppgifterna ska lämnas på initiativ av kommunen. Kommunen tillstyrker förslaget men noterar att detta kan komma att påverka och förändra arbetssätt gällande utredningsförfaranden för berörda nämnder och vilken information som behöver inhämtas för att identifiera uppgifter kopplade till Socialförsäkringsbalken. Vidare uppfattas det som att det kan vara svårt för enskilda nämnder att ta ställning till vilka uppgifter och beslut som skulle kunna ha påverkan på beslut av Försäkringskassan som inte är direkt relaterade

till området eller frågan. Det finns en risk att enskilda kommuner antingen lämnar för omfattande uppgifter, vilket blir resurskrävande för Försäkringskassan att hantera, eller att kommunerna missar att lämna uppgifter av betydelse. Det vore därför att föredra att det faller på Försäkringskassan att exempelvis sammanställa vilka uppgifter som behövs och som kan påverka Försäkringskassans beslut i andra ärenden samt att lämna över en sådan sammanställning till kommunerna.

Utredningen konstaterar vidare att Försäkringskassan har ett behov av uppgifter från Migrationsverket gällande bland annat uppehållstillstånd och arbets- eller vistelserätt för att inom assistansersättning begränsa risken för fusk och felaktiga utbetalningar. Då även kommunerna har i uppdrag att besluta om och betala ut assistansersättning borde samma risk och behov av uppgifter föreligga för kommunerna.

6.5.1 Nya bestämmelser om underrättelseskyldigheter införs (s. 174)

Utredningens förslag: En ny bestämmelse om underrättelseskyldighet för kommunerna införs i socialtjänstlagen (2001:453). Bestämmelsen innebär att socialnämnden ska underrätta Försäkringskassan om ett beslut om insatser för enskilda upphör eller ändras om uppgiften är av betydelse för ärenden som regleras i SFB (2010:110).

De uppgifter som den föreslagna underrättelseskyldigheten för kommuner omfattar är i regel sekretessbelagda hos kommunernas socialnämnder enligt 26 kap. 1 § OSL. Utredningen konstaterar att uppgifter som lämnas från kommuner även efter ett utlämnande är sekretessreglerade i ett ärende hos Försäkringskassan (28 kap. 1 § OSL). Utifrån detta bedömer utredningen att behovet av att kunna kontrollera uppgifter som ligger till grund för dels ett beslut om assistansersättning, dels andra förmåner, generellt sett kan anses väga tyngre än det intresse som sekretessen hos de utlämnande myndigheterna skyddar.

De sekretessbelagda uppgifterna som även efter utlämnande till Försäkringskassan är sekretessreglerade omfattas av stark socialtjänstsekretess. Detta är ofta även fallet med sådana uppgifter som omfattas av socialtjänstsekretess och som inte ska kunna lämnas enligt 10 kap. 15 a § OSL. Det kan dock finnas andra uppgifter inom socialtjänsten än underrättelser om beslut som kan vara till nytta för en annan utbetalande myndighet, men sådan information kan då inte lämnas utifrån att det endast är underrättelser om ändrade eller återkallade beslut som den nya föreslagna bestämmelsen i 12 kap. 7 a § SoL kommer att omfatta. Detta riskerar att minska chansen att utbetalande myndigheter såsom Försäkringskassan får den information som behövs för att kunna undvika felaktiga utbetalningar. Utredningen har heller inte förklarat varför det skulle vara skillnad på risken att människor inte söker hjälp och stöd som de behöver i fallet med den föreslagna bestämmelsen i 12 kap. 7 a § SoL kontra uppgifter som nämns i 10 kap. 15 a § OSL. Resonemangen hänger i dessa två situationer inte helt ihop.

10.5.2 Effekter för kommuner och regioner (s.247 - 249)

Örebro kommun delar synpunkterna som framförts av SKR gällande att konsekvenser av lagändringen kan komma att medföra högre kostnader för kommuner utifrån ett eventuellt scenario att färre personer beviljas ersättning från statliga ersättningsystem och att ekonomiskt bistånd då i stället kommer att sökas från kommunen. Örebro kommun tolkar det som att kommunen enligt förslaget inte kommer att kompenseras för de eventuella ökade kostnaderna.

12.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

10 kap. 15 a § (s. 262 - 254)

En uppgift ska lämnas ut om det behövs för att den mottagande myndigheten ska kunna fullgöra författningsreglerad verksamhet, om inte övervägande skäl talar för att det intresse sekretessen skyddar har företräde. Det framgår av författningskommentaren att det vid en begäran från en myndighet är den myndighet som har uppgiften som bedömer om uppgiften behövs och tar ställning till om sekretessen ändå överväger behovet.

Författningskommentaren nämner kort att detta kan ske i dialog mellan myndigheterna men beskriver inte närmare hur. Det kan inte förväntas av myndigheten som har uppgiften att den har tillräcklig kännedom om andra myndigheters författningsreglerade verksamheter och uppdrag eller deras metoder och rutiner för att tillgodose dessa. Det är också svårt att bedöma om en uppgift verkligen är nödvändig för att lösa en uppgift även om den andra myndighetens uppdrag är tydlig i författning. Detta särskilt om det är mer övergripande bestämmelser den myndighet som begär uppgiften hänvisar till. Det vore därför lämpligt att utöka författningskommentarerna eller på annat sätt reglera vad den myndighet som begär uppgiften har för skyldigheter att på ett tillräckligt sätt lämna underlag för bedömning till myndigheten som har uppgiften. Det är annars lätt att se hur en myndighet kan komma att lämna ut sekretesskyddade uppgifter utan tillräcklig urskillning bara med hänvisning till begäran, eller tvärtom hur en myndighet i för hög utsträckning inte lämnar ut sådana uppgifter som förslaget på bestämmelse avser möjliggöra.

Bilaga 1. Behov av utökad informationsutbyte mellan olika socialnämnder (s. 270)

Örebro kommun står bakom det som kommunerna framför som behov; av att kunna ge en utvidgning av de myndigheter som har åtkomst till arbetsgivardeklarationer och ett utvidgat tillämpningsområde för FUT-lagen². Detta för att ge bättre förutsättningar för en samverkan mot arbetslivskriminalitet. Utredningen nämner detta och tillstår att ett sådant behov finns och skulle "tillgodose stora delar av det omfattande behov av utökad informationsutbyte som framförts", men väljer att inte gå vidare med ett sådant förslag, med hänvisning till ett splittrat och svåröverskådligt regelverk. Örebro kommun anser att utredningen bör gå vidare och föreslå ändringar som tillgodoser det behovet.

² Lag om underrättelsesyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

ÖREBRO

2022-10-06

Ks 1072/2022

John Johansson (S)
Ordförande
kommunstyrelsen